Година VI. Timişoara, (Темишвар) 1. августа 1926. Бр. 15.

ГЛАСНИК

ЦРКВЕНИ, ШКОЛСКИ И ДРУШТВЕНИ ЛИСТ.

Издаје: Архим. Др. Стефан Николић, Еписк. Викар.

Излази 1. и 15. сваког месеца. Уредништво и Администрација у Timişoara, Cetate Piaţa Unirii Nr. 2. Телефон број 523. (Рукописи се не враћају.)

Уређује Слободан Костић Епарх. бележник.

Службени део.

Епарх. Конзисторија темишварска у Великој Кикинди.

Е. Д. број 18./1926.

СТЕЧАЈ.

Управа Епархије Темишварске у Вел. Кикинди основала је осим лане попуњених још три а по потреби и више стипендијских места за студенте Православног Богосл. Факултета у Београду, свако од годишњих 6000 дин. и то 1. из *фонда преосвећеног Господина Др. Георгија Летића, Епископа Темишварског;* 2. из нарочитога *фонда за Питомце Богословских и Учитељских Школа* и 3. из *Свештеничкога Фонда Епархије Темишварске.*

Ради попуњења стипендијских места расписује се овим стечај, па се позивају рефлектанти, да таксиране молбе са крсним листом и свима школским сведоџбама и уверењем о стању здравља, вида и слуха поднесу Председништву Епарх. Управе у Темишвару до 1. септембра п. н. 1926. год.

Првенствено имају свештеничка и наставничка деца у опште, затим деца у рату изгинулих и инвалида, по томе деца рођена у Темишварској Епархији, са одличним или врло добрим успехом. Они који уживају државно или друго које благодјејање добијаће саразмерно редукован део.

Питомци морају уредно похађати предавања и уверењем својим и својих родитеља, потписанима код општине, обвезати се да ће као свештеници служити у Епархији Темишварској дупли број година уживања стипендије, а у противном случају, да ће накнадити на њих утрошене издатке.

У Вел. Кикинди, 1/14. јунија 1926.

Председништво.

Ш. О. 22. зап. 1926.

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у Малом Бечкереку расписује се стечај са правом уживања:

1. Прописана плата и доплатци по државним законима.

2. Слободан стан у природи са баштом од 400 кв. хвати.

3. Прописан писаћи паушал.

4. Потребан огрев (16 куб. мет.).

Дужности су прописане Школ. Уредбом и наређењима дисциплинарних правила без појачке дужности.

Рок стечаја је 17/30. август 1926.

Из седнице црквено-школског одбора одржане у Малом Бечкереку, 20. марта 1926. год.

Аркадија Недић с. р. перовођа. **Васа Онулов** с. р. председник.

Ш. 174. зап. 1926.

Горњи се стечај одобрава.

Епарх. Школ. Одбор у Темишвару, 1/14. маја 1926.

Председништво.

Ш. О. 27. из 1926.

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у Рудни расписује се стечај са правом уживања:

1. Прописана плата и доплатци по државним законима.

2. Прописан слободан стан у природи са баштом ван стана од 400 кв. хвати.

3. Прописани писаћи паушал.

4. Потребан огрев (16 куб. мет.).

Дужности су прописане Школ. Уредбом и наређењима дисциплинарних правила без појачке дужности.

Рок стечаја је 17/30. август 1926.

Из седнице црквено-школског одбора одржане у Рудни, 28. фебруара 1926. год.

Живоин Лукић с. р. перовођа. **Милан Петрић** с. р. председник.

Ш. 162. зап. 1926.

Горњи се стечај одобрава.

Епарх. Школ. Одбор у Темишвару, 1/14. маја 1926.

Председништво.

Ш. О. 35. из 1926.

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у Кетфељу расписује се стечај са правом уживања:

1. Прописана плата и доплатци по државним законима.
2. Слободан стан у природи са баштом од 400 хв.
3. Прописани писаћи паушал.
4. Потребан огрев (16 м.).

Дужности су прописане Школ. Уредбом и наређењима дисц. правила без појачке дужности.

Рок стечаја је 10/25. августа 1926.

Из седнице црквн. школ. одбора одржане у Кетфељу, 18. јуна 1926.

Владимир Ненадов с. р. перовођа. (М. П.) **Живко Жикић** с. р. зам. председник.

Горњи се стечај одобрава.

Епарх. Школ. Одбор у Темишвару, 9/22. јула 1926. год.

Ш. О. 38. из 1926.

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у Срп. Чанаду расписује се стечај са правом уживања:

1. Прописана плата и доплатци по државним законима.
2. Слободан стан у природи са баштом.
3. Прописани писаћи паушал.
4. Потребан огрев (16 м. довезено посечено).
5. Ако ће вршити појачку дужност уживаће 4 ланаца ораће земље.

Дужности су прописане Школ. Уредбом и наређењима дисц. правила без појачке дужности.

Рок стечаја је 10/25. августа 1926.

Из седнице црквн. школ. одбора одржане у Срп. Чанаду, 6. јуна 1926.

(М. П.) **Стеван Дишић** с. р. председник.

Горњи се стечај одобрава.

Епарх. Школ. Одбор у Темишвару, 9/22. јула 1926. год.

К. 37/през. из 1926.

Парохијском свештенству.

На основу наредбе Министра Комуникације бр. 34772/1926. и одлуке Министра Вера бр. 23249. путни карнети за погодност путовања се продужују до даље противне наредбе на неизвесне време.

Нови се карнети могу добити. Одлука за до сада поднесене је поново умољена а нове приспеле молбе су поднесене.

Епарх. Конзисторија у Темишвару, 11/24. јула 1926. год.

Председништво.

Неслужбени део.

Беседа на Опелу.

Изговорио на опелу Паулине Владимира Матијевића рођ. Лађевића, у Београду, у храму Св. Архангела, 24. маја (6. јунија) 1926. год. ГЕОРГИЈЕ Епископ темишварски.

„Ко једно дете прими у име моје, мене прима, а ко мене прима, не прима мене, него прима онога који је мене послао“. (Марк. 9., 37.)

По тим речима Спаситеља нашег, служити ближње, у првом реду децу, значи служити Господу, а то ће рећи, вршити богодану хришћанску дужност.

Међу толиким знаним и незнаним јунацима највећи су и најмилији Господу они који служе ближњем.

Хришћанска служба ближњем није робовање које понижава, него свесна и добровољна жртва која узвишује.

Кадгод се попнемо на Голготу, да се из хришћанске љубави жртвујемо за друге, ми силазимо оданде и већи и бољи и лепши.

Хришћанска је служба жртва која ослобађа од варљивих вредности и пролазних сладости, и сједињује с Богом, извором вечних и непромењљивих добара која нас творе бесмртнима.

У служби народној постала је чувена и наша покојница, коју данас на онај свет испраћамо.

Стојећи на челу Добротворне Женске Задруге и сарађујући са супругом својим око Привредника, она је хиљаде гладних нахранила, голих оденула, страних удомила.

Уз супруга свога, она је хиљаде извела на пут, и обезбедила им живот, и постала хранитељка, целих наших сталежа, трговаца и обртника.

И душе ближњих она је хранила и богатила духом својим.

У супружки савез који је у служби народној творио бесмртна дела, она је уносила не само јединства и склада, него и ретке материнске пожртвовности богатом и невином својом душом.

И у душама средине, где је живела и радила, она је хришћанском љубављу умножавала оне невидљиве духовне и моралне капитале, које лопови не поткопавају нити краду и којима је знатно унапређен народни апостолски рад нашега Привредника и наших женских задруга.

А колико је светлога трага оставила добра душа њезина у душама оних хиљада Привредникових и Задругиних питомаца и питомица који су бригом и љубављу њезином отргнути од беде и телесне и моралне?

Живо и напредно наследство оставила је тако Паулина Матијевића рођ. Лађевића роду своме које не једе хрђа нити гризе мољац.

Сјајним и вечним животом она зато живи и делује, диже и ствара и даље као жива сила у том наследству.

Ако се смрћу од нас раздвајају тела, остају у вези са нама душе, у потомству телесном и духовном.

Колико радимо на делима својима ми сами, а колико сарађују у нама мртви који живе и делују с нама и духом и телом, ми не можемо да дознамо ни једнога часа. Између царства живих и царства мртвих не може се да повуче граница.

Много могу да учине зато живи за драге мртве своје који нису од њих растављени, него сарађују са њима на сваком делу.

Много вреде зато помени живих за душе мртвих.

А највише вреди помен захвалнога потомства, када развија наслеђене духовне тековине и аманете предака.

Када наследна добра дела наших покојника чувамо и развијамо, и тако умножавамо вечне заслуге њихове, зар то није најлепши помен за душе њихове?

Ко може да пореče да потомство може и да подичи и да понизи претке?

Сав народ наш сарађује на делу на коме је радила покојница наша. Сав народ чиниће тако велике помене за одличне оснивaче Привредника и Добротворних Задруга, носећи на срцу светле тековине на којима је неуморно деловала са супругом својим покојница наша.

Тврда је наша нада, да ће са толиких добрих дела и снажних помена душа покојнице наше наћи себи насеља на месту светлом и месту спокојном у слави царства вечнога.

У тој нади испраћамо на пут вечности заслужну покојницу нашу са дубоко осећаном молитвом:

Вечна јој памјат!

Беседа

на освећењу споменика Краљу Петру, овговорио у Новом Бечеју 5/18. јула 1926. Др. ГЕОРГИЈЕ ЛЕТИЋ, Епископ темишварски.

Тако ћеш да подигнеш шатор по слици која ти је показана на гори. (Исх. 26., 30.)

Тим речима Господњим упућен је био Велики Пророк и Вођа Изабраног Народа, да подигне први храм Божији, или, по речима Светога Писма, прву *„светињу, да међу њима наставa“* Господ. (Исх. 25., 8.)

Другим речима, храм који подиже народ Богу, и твори рука човечија, треба да буде слика онога нерукотвореног, правог храма Божјег, у којем се служи Богу *„духом и истином“*, храма духовнога, који је подигнут у царству духова, на небесима, и који се подиже у царству душа и срца, на земљи.

Оно што вреди за храм Божји који треба да буде слика вере народа у Бога, вреди за свако освећено место народа па и за овај народни споменик на који се молитвама народа призива благослов Божји, и који треба да постане тако народна светиња, на славу Божју.

И народни споменик Великоме Краљу Ослободитељу биће најлепши и најсавршенији онда, ако буде слика оног невидљивог споменика, који је подигао у духу свом Троимени наш народ, споменика неразорљиве вере наше у свемоћ и вечност правде Божје и оне неугасиве љубави наше према Богу и Великом Избранику Његову у животу ослобођења и уједињења вековима за веру тлаченога и мученога нашега народа.

Не само најлепши него и од камена туча трајнији и вечни споменик може да подигне Великоме Ослободиоцу народ наш у души својој, када светао духовни лик његов буде у души чувао и преносио с колена на колено, заједно са оним богатим живим наследством које из тога светлог лика зрачи у душу нашу, и као аманет оставља Велики Краљ Наш, и које је вером захвалнога потомства подобно не само да живи него и да расте, множи се и шири.

Споменик овај биће тако не само симвoл наше захвалности, него и нашег искреног завета: да ћемо са непоколебљивом вером ходити по светлом путу пламенитога родољубља, који нам обасјава сјајни лик блажене памети незаборављеног Краља Петра Великога Ослободитеља, коме нека је у име свега овде представљеног Троименога Народа нашег вечна хвала и вечна СЛАВА!

Здравица Краљу.

Изговорио на свечаном обједу после освећења споменика КРАЉУ ПЕТРУ, у Новом Бечеју 5/18. јула 1926. Др. ГЕОРГИЈЕ ЛЕТИЋ, Епископ темишварски.

У име свега нашег народа који је данас овде по својим одличним представницима престављен, подижем ову чашу у славу Божју и за добро ЊЕГОВА ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА нашег АЛЕКСАНДРА ПРВОГ.

Подижемо и као жртву Богу приносимо ову чашу за знак свих оних крвних и бескрвних жртава које смо готови у рату и миру да принесемо Богу за КРАЉА и ОТАЦБИНУ.

Приносимо ову чашу са молитвеним најбољим жељама и са вером да су молитве народа за КРАЉА свемоћне.

Народ који се за КРАЉА једнодушно моли, постаје силан, а молитве његове неодољиве.

Искрене и једнодушне жеље у молитви народа за ВЛАДАРА увек се испуњавају.

Снага Владара почива на моралној снази народа који се за њега моли искрено.

Што искренија народна молитва за КРАЉА, веће и жртве и родољубље, а што веће родољубље, већа и победа и слава.

Престоли се и државе утврђују на вери и моралу народа, на молитвеној сили и искрености његовој за добро ВЛАДАРА.

Истинита је реч да ВЛАДАР влада по милости

Божјој, уз помоћ благослова Божјег који извире из вере његова народа.

Док Господ не сагради у срцу народа отаџбину, народ неће саградити државу.

Будећи наше најузвишеније осећаје у молитвама за КРАЉА, који је средокраћа наших жеља и носилац наших највећих видљивих и невидљивих народних добара, кликнимо са молитвом Св. Цара и Псалмопевца одушевљено: „ГОСПОДЕ СПАСИ КРАЉА!“ На многаја Љета!

Канонска посета

преосвећеног господина ГЕОРГИЈА, Епископа темишварског, по црквеним општинама Епархије темишварске у краљевини Румунији.

(Свршетак.)

У 7 сахати у вече вратио се Преосвећени са пратњом и јерејем Јованом Папином у Манастир Св. Ђурађ на конак. Спремајући се за вечеру, примио је депутацију омладине у Ман. Св. Ђурђу, која га је позвала на народну забаву, коју сенђурци приређују у славу храмовне славе своје. Преосвећени се радо одазвао позиву омладине. Око пола на девет са пратњом својом отишао је на народну забаву. Забава се одржала у српској школи манастирској. Велика дворана школска била је пуна народа нашег. Када су видели да им је Епископ на забаву дошао, усклицима одушевљења и радости није било краја. И играчи су сами били сретни и задовољни што ће моћи показати госп. Епископу, да су добри Срби и да и они знају и умеју приредити српску народну забаву. Редитељ је забаве био Бранко Журковић, синовац пок. намесника Серафима. По упутама свога стрица, Бранко је примио у себе оно право српско, све, живот и рад. Када није било другог, он се усудио да сам организује певачку, па и позоришну дружину. Ова забава је нарочито добро успела. Поред неколико песама корских, приказан је Стеријин Кир Јања са таком вољом, таким жаром, да се играчи могу са успехом поносити. Преосвећени се у неколико махова дивио, како су поједини лепо владали језиком и како су улогу своју лепо одиграли. Нарочито је Преосвећеног занимала и присутна публика, која је гласним знацима одобравања или негодовања пратила цео ток игре.

По свршеном програму Преосвећени се вратио са пратњом у Манастир на ноћиште.

Идућег дана у јутру, на појутарје Св. Ђурђа у 7 сахати одслужио је Преосвећени уз саслужбу архимандрита Исака Дошена, проте Слоб. Костића, јером. Иларијона, намесника Закхеја и ђакона Кирила парастос умрлој братији, оснивачима и приложницима св. обитељи. После парастоса одржао је присутном монашком свештенству беседу о узвишеним заветима монашким и о испуњавању истих, о умереном животу, о начину како се монах може постом приближити својим идејалима.

По свршеном парастосу у 10 сахати пре подне пошао је Преосвећени са пратњом својом *у Соку*, чисто српску општину, која је 1924. године од краљевине СХС. предата Румунији. Већ од села Банлока чекали су Сочани свога Епископа. Милина је била видети силан ред кола и коњаника у очекивању. Општински бележник је на граници села поздравио Епископа. Тамо је међувремено стигао и сам примпретор Др. Бољанц. Епископ је са примпретором унишао у село. И велико и мало хитало је у св. храм. Село је било украшено српским тканинама и зеленим гранчицима. Пред црквом је Епископа дочекао у орнату са школском децом млади свештеник сочански, јереј Илија Вурдеља. Предавајући Епископу крст, парох Вурдеља је бираним речима поздравио Епископа и изразио радост Сочана, што га виде у њиховом селу. Црква је била препуна народа. На хору је одговарало тамошње ратарско друштво. У певницама су певали појци сочански, којих има до 16 на броју. Преосвећени је богослужио са пратњом својом и парохом Вурдељом. При крају богослужења одржао је беседу о дужностима Хришћанина, о поштовању власти и међусобном братском животу. Похвалио је ревност Сочана за своју свету цркву и школу и соколио их је да и даље тим путем пођу. По обављеном богослужењу Преосвећени је присутној деци поделио златне крстиће у спомен и учинио посету општ. бележнику

Међувремено, пошто се у дому пароха Вурдеље нашло новорођено женско дете, на замолбу проте Слободана Костића као кума Вурдељиног, Преосвећени је изразио жељу, да сам у св. храму крсти дете. За трен ока цела Сока се поново слегла у св. храм да види крштење. Донеше новорођенче и Преосвећени га је удостојио св. тајне. Радост се огледала на лицу присутних Сочана, када су видели да је њиховог свештеника Епископ удостојио, да му обави крштење детета. Са највећом пажњом су пратили сваки покрет и сваку реч како Преосвећеног, тако и проте Костића, који је држао дете. Новорођенчету је дато име Татијана. По обављеном крштењу Преосвећени са пратњом је походио дом пароха Вурдеље. При закусци приређеној у почаст Његову, поделио је Преосвећени сретним родитељима пароху Вурдељи и гђи Стојанки архијерејски благослов и пожелио сваку срећу с тим, да им мала Татијана буде дика и радост њихова. После доручка Епископ је присутним Сочанима поделио своју фотографију.

Нешто после 12 сати испраћен од Сочана, пошао је Преосвећени *у Овсеницу*, општину у којој има 71 српска душа са самосталном црквом, али без самосталне школе. И Сочани су пратили Епископа управо у Овсеницу. Дошавши у село пред српском црквом поздравио је Епископа општински бележник. Парох сочански Вурдеља, као администратор парохије овсеничке, дочекао је Епископа. По обављеном кратком богослужењу Преосвећени

је присутним Овсеничанима поздравио празнике Христова Васкрса и нарочито их упозорио да чувају своју светињу, стародревну српску цркву. После службе Преосвећини је дуже времена разгледао старине храма. Храм у Овсеници је вредна спомена старина. Резбарије иконостаса, саме иконе и све остало стил српско византијски, заслужује да се сачува. Склоп саме зграде која има свод од резбарија, вреди спомена.

По обављеној посети у римкат. цркви, Преосвећени је посетио римокатоличког свештеника и општинског бележника, те пошао натраг у Манастир на одмор. При повратку посебно је посетио у Дети дом примпретора Др. Бољанца и захвалио му се на срдачном дочеку, а уједно му пажњи препоручио српске цркве, српске школе и српски народ у срезу.

У суботу светле седмице по молитви у св. манастирском храму, поделивши архијерејски благослов настојатељу и братству за даљи успешан рад, Преосвећени се са пратњом вратио у Темишвар, у двор Епископски као гост Епископског Викара.

После подне истога дана Преосвећени је са протом Костићем учинио посету администратору римокатоличке Епископије Пахи, жупанијском начелнику Др. Богдану и градском начелнику Др. Шаговићу. После посете званичних изашао је на градско гробље и помолио се Господу за спас душа својих родитеља, који су тамо сахрањени; обишао је Епископску башту и посетио дом проте Костића у Мехали.

За мали Ускрс заказана је била архијерејска литургија у св. саборном храму у Темишвару. У црквама предграђа Фабрике и Мехале богослужења су обављена из јутра рано, да би свештенство и народ могао присуствовати архијерејској служби. Служба је започела у 9 сахати пре подне. Богослужили су уз Преосвећеног прота Слободан Костић, прота Душан Гајић admин. пар. у Тем.-Фабрици, јером. Сергије Јовановић прот. капелан темишварски, јером. Пантелејмон Дошен намесник ман. Бездина и ђакон Кирило. На св. литургији је рукоположен за ђакона монах Данило Адамовић, брат манастира Св. Ђурђа, који је назначен за ђакона манастирског. На хору је појало певачко одељење добротворног друштва „Слога“ под руковођством коровође Петра Костића тачно и прецизно. Појање друштвено изазвало је дивљење у више момената. Друштво располаже дивним гласовима, добром спремом и узорном дисциплином. У цркви дупке пуној народа, изрекао је Преосвећени беседу о Васкрсу Господњем и о нашем сложном и напредном раду. После литургије је Преосвећени одслужио мали помен са кољивом за спас душа својих родитеља пок. Милоша и пок. Милеве.

После литургије примио је Преосвећени званичне поздраве организација наших и повукао се на свечан ручак, који је Епископски Викар приредио у почаст Преосвећеног. Пре самог ручка поделио је Преосвећени јером. *Сергији Јовановићу* прот. капелану за дугогодишњу ревносну службу право на ношење црвеног појаса и камилавке од кадифе.

После ручка у пријатном обнављању појединих момената канонског пута са Епископским Викарем, Преосвећени је дочекао полазак воза и вратио се у пратњи свештенства у Велику Кикинду.

* * *

Оваке посете су скопчане са напором и жртвама — али се све губи, када се за народ ради.

Захвални смо Преосвећеном на посети.

Радујемо се што се Преосвећеном дала прилика да види народ свој, да га поучи и благослови.

Радујемо се што је видео велику веру и љубав народа према свему оном што је наше, српскоправославно.

Радујемо се што се могао уверити о реду и раду свештенства и учитељства и о томе, да народ будно чува светиње своје.

Уверени смо, да се Преосвећени вратио са пријатним утиском од својих у Румунији, а надамо се да ће у кратком времену започети пут свој наставити и по другим општинама Епархије темишварске у Румунији.

НАШИ ДОПИСИ.

Срп. Св. Мартон, 10. јула 1926,

Високопреч. Госп. Уредниче!

Учтиво молим пустите ове тужне редке у цењени „Гласник“.

†. Василије Петровић, парох српсвмартонски (свештеник у Нинчићеву, СХС.), умро 23. а сахрањен 24. маја 1926. год. у Нинчићеву.

Колико су Сенмартонци уважавали деловање поп-Васино у овој великој нашој парохији кроз пуну 41 годину, сведочи величанствени шестонедељни парастос, који је одржан у Недељу 4. јула (21. јуна) о. г. после св. службе Божије.

Парастос је приредила наша црквена опћина, која је на брзојавну вест о смрти, дала покојника огласити, затим је у својој седници записнички са устајањем и са речима: „слава му“ — последњу почаст му одала, те умолила месног свештеника свог, да се покојник у црквени „диптихон“ уведе, што је одмах и учињено. Покојни поп-Васа уведен је у „диптихон“ одма иза свога пок. оца протонамесника Порфирија.

Свету литургију служио је јереј Михајло Стојановић, свештеник из Нађлака и затим је са О. Германом обавио свечани парастос нашем поп-Васи. После возгласа: „Боже духов и свјакијаплоти“ говорио је О. Герман а. п. и описао живот покојников, што је све присутне дирнуло и сузу изазвало. Сви који су дошли да се помоле за душу његову и да му запале воштаницу, сви су плакали, јер нема више поп-Васе, опште познатог и доброг пароха српсвмартонског, а ми Срби овдашњи сви смо га добро познавали, познавали смо га са сваке стране, и као свештеника, и као човека. Био је он предусретљив и добар, дружеван и искрен, често искрен и колико није требало, савестан у служби својој, одан слуга олтара Божијег, веран син свога народа,

одличан појац и богослов, увек расположен и шаљивчина, знао је он за себе задобити свакога, јер је свакоме знао места наћи у срцу своме. Зато и оде на вечни пут орошен сузама својих пријатеља, познаника и добрих парохијана, који ће га дуго спомињати, и сећати се доброте његове.

Покојни поп-Васо беше добра душа и искрено одан народу своме, поп-Васо беше управо оригиналан човек. Он беше од оних природних људи, који не знају шта је претварање културног света, он је сваком казао у брк оно што му је на срцу било. Пок. поп-Васа није био проповедник, али је зато сваком приликом и у цркви и ван ње поучавао људе, волео је све укратко да каже, он није пропуштао прилику а да не рекне: „Чувај синко цркву и веру своју, чувај и брани народ где год можеш“. У тих неколико речи састојала се цела проповед његова. Није нам тачно позната биографија покојникова, знамо да је рођен у Ђиру 1853. год. (мали је од 2. год. донешен у Сенмартон), свршио је гимназијске и богословске науке у Ср. Карловцима, знамо да је 1882. год. априла пристављен своме оцу пок. протонамеснику-пароху Порфирију за капелана, 1886. јуна после смрти оца му био је кратко време адм. парохије, и већ децембра исте године постао је парохом у Срп. Св. Мартону. Као старији свештеник и дугогодишњи парох у Срп. Св. Мартону одликован је 1913. год. црвеним појасом.

1923. године напустио је због фамилијарних околности сузним очима и тужним срцем ово наше село — своју парохију, и оде поп-Васа, да се више не врати, да се са својим парохијанима више не види. Ми Сенмартонци волели смо га и поштовали, па можемо да кажемо и слободно да тврдимо, да црква и народ губи у њему искреног пријатеља и браниоца. При опроштају наше осећаје скупљамо у неколико речи: „Лака ти земља поштовани старино, вечна ти памет поп-Васо наш. Збогом“.

За време службе своје у Срп. Св. Мартону поп-Васо је од 1882—1923. год. крстио 2661 дете, сахранио 2251 лице, венчао 486 брачни пари.

Високопреч. Господ. Уредниче! Шаљемо ми „Сенмартонци“ место венца на одар поп-Васин 300 леја, као поклон „Гласнику“ — исто јером. Герман 100 леја и г. свештеник Стојановић 100 леја, свега 500 леја.

Госп. Уредниче — срдачно вас поздрављају и поштују много ваши одани

„Сенмартонци“.

Записи старог Београђанина.

Из старих писама и хартија.

Ту скоро Државни Савет који се брине о заоставштини пок. Велимира М. Тодоровића, давао је у Вазнесенској цркви помен на дан смрти овог честитог Србина и племенитог добротвора народног.

Тај дуг пијетета према Велимиру Тодоровићу пробудио је у нама многе успомене на већ прилично давно минула времена људе и догађаје. Понеке од тих успомена толико су, држимо, занимљиве, да би било штета не изнети их и не испричати, док се још држе свеже у памети или чувају забележене. У овоме вртлогу и хаосу у коме се креће наш јавни живот, шибан необузданим страстима и личном мржњом, која с једне стране занемарује високе интересе Отаџбине, а с друге стране скрнави неприкосновеност кућњега права и светињу породичног живота — неће бити на одмет, изнети наше старе прилике, старе људе и стари живот, ако ни за што друго, а оно да се, бар за који тренутак, споменима на минула времена, одстрани наша пажња од тешких брига и невоља које нас, даве и притискују.

*

У лето године 1860. Кнез Милош, већ јако оронуо, бавио се у Соко Бањи. И Кнез Михаило беше дошао у Бању да обиђе свога болесног оца. Једнога дана баш кад је Кнез Михило изашао из конака и изјахао у шетњу ка Бовановској клисури, јавише Милошу његовог старог пријатеља, проту Симу из Читлука. Прота затече старца где гледа за Кнезом Михаилом, а сузе му капље низ образе. Зачуђено и чисто поплашено запита га прота каква му је голема невоља да плаче сада, кад је, ето под старост дочекао ту срећу да се врати у Отаџбину и спокојно проживи своје старе дане у земљи коју је ослободио. Растужени старац јадаше се проти, како осећа да му се смрт ближи а оставља самохрана јединца без потомства, па ће му се затворити кућа и угасити славска свећа.

Узалуд га је прота Сима тешио младошћу Кнеза Михаила и храбрио примерима плодних бракова и после више година, узалуд га је опомињао да поред Михаила има још један Обреновић, дете Милан, унук брата му Јеврема, старац се није могао утешити. Њега је тиштала тешка брига за судбину самога Михаила, као да је слутио, каквим ће се страшним убиством, после не пуних 8 година, угасити старија лоза Обреновића.

Те године навршило се 7 година од женидбе Кнеза Михаила. Он се венчао лицем на Илин-дан, 20. јуна 1853. у руској капели у Бечу, са Јулијом грофицом Хуњади, ћерком грофа Фрање Хуњадија. Није нам намера да овом сада приликом излажемо све перипетије овога брака. Довољно је напоменути да су се раставили „од постеље и стола“ писменим споразумом од 18. новембра 1865. године, изречено изјавивши, да то чине из побуда које апсолутно ни у чему не вређају част нити умањују њихово узајамно поштовање.

Тим споразумом утврђено је нарочито да Кнез Михаило поклања Кнегињи своју палату у Бечу, поред годишње ренте у 5500 дуката. Са своје стране Кнегиња се одриче титуле српске Кнегиње, задржавајући назив Кнегиње Јулије Обреновић по рођењу Хуњадијеве и пристајући уз то, и ако католикиња, на законе православне цркве на случај, ако би Кнез тражио коначни развод брака.

*

Од одласка Кнегиње Јулије, 1865. године, па до своје трагичне смрти, 29. маја 1868. Кнез Ми-

хаило живео је скоро усамљеним животом. По природи својој затворен и ћутљив, а притом частољубив и поносит, он није био приступан широким круговима. Нарочиту је одвратност имао према свему што би значило јевтину популарност код масе, разметљивост и демагогију. Дубок утисак који су на њега учинили догађаји из прве владе његове, вечите трзавице које су изазивале Русија, Аустрија и Турска својим мешањем у земаљске послове и унутрашње и спољашње, свакојаки барони Ливени, Теје Радосављевићи и Етем-паше који су расправљали унутрашње размирице, обарали министре, унижавали владаоце, све је то одређивало Кнеза Михаила за нов, самосталан правац и у унутрашњој управи и у спољној политици. Свом душом предан идеји народног ослобођења и јединства, он је сматрао да је остварење те идеје апсолутно потребан мир, ред и потпуно спокојство у земљи. Стога је он, ступајући на престо, свечано објавио, да ће искоренити у земљи све зло раздора, које је њоме овладало и да ће, док је он на влади, закон бити највиша воља у Србији. У једном писму Вуку Караџићу од 20. јануара 1861. он овако карактерише свога министра унутрашњих дела Никола Христића: „поштен, строг, врло радан, безпрнстрасан и мени више свега одан". Готово се може рећи, да је он овим речима управо обележио правац своје унутрашње политике. Он је у унутрашњој управи тражио поштење, строгост, непристрасност и оданост његовој личности. С поуздањем на чврсту управу и ред у земљи, он је и могао одлучно изјавити турском комисару, који му је при ступању на престо донео потврду Султанову: да ту потврду прима као владалац који је решен суревњиво чувати и бранити сва стечена права народа. У тим речима а нарочито у оној топчидерској здравици 1865. године, о педесетгодишњици таковског устанка, којом је народу српском пожелео сваки напредак и сјајну будућност — огледа се сав правац спољне политике његове.

*

Кнез Михаило био је повисока раста, смеђ сувоњав, крупних, изразитих очију, пуне кратке браде, коју је делио по средини. Глас му је био крупан, а ход одмерен и еластичан. У опхођењу био је увек озбиљан, али благ, нити се икада из његових уста чула банална шала ни увредљива псовка. Био је веома стрпљив, волео да му се каже истина, као што је и сам свакоме, ако је имао што, говорио истину у очи. Отмен домаћин он је гостољубиво призивао на забаве у Двору не само великодостојнике државне и стране представнике, него и угледне људе из свију редова грађанства као и виђене људе из народа. Иначе је живео врло повучено. Обично је око 11 сахата давао аудијенције при чему је био увек тачан и кратак. По подне је излазио у шетњу у Топчидер или иначе у околину. Редовно је носио цивилно одело и увек официрску капу на глави. Униформу пешачког или коњичког пуковника носио је кад иде у цркву или кад су војничке смотре и параде, а у свечаним приликама облачио би богато старинско властелинско одело. У свима тим приликама био је импозантна појава. Искрено побожан, он је сваке Недеље и празника ишао у цркву, понајчешће у Саборну. Непомично окренут олтару, он би одстојао службу у своме столу, с кога би силазио при свечаним моментима литургије. По том би примио нафору од митрополита Михаила и целивао би га у руку. Крупним еластичним корацима излазио би из цркве кроз шпалир публике, која би га пратила очима с дубоким поштовањем и љубављу.

Ручавао и вечеравао увек сам, у приземљу старога, порушенога Двора, у које су водиле увојне степенице са горњега спрата. Ађутанти су ручали одвојено, са Управником Двора. У приземљу се бавио најрадије пред вече, кад се вратио из шетње. Ту му се донесу писма и новине. Ту је редовно свако вече примао свога старога пријатеља Моју Гавриловића, с којим би пробавио коју сахат у разговору или одиграо коју партију билијара.

Министарске седнице под његовом председништвом бивале су обично једанпут недељно и то увек у Двору. Никада он није ишао на седнице у Министарство, као што је често чинио Краљ Милан. За време седница нити се пушило ни доносило послужење као доцнијег времена. Кнез је улазио у дискусију али је увек пажљиво слушао свако, макар и противно мишљење његовоме и примао га кад год би оно иначе одговарало општем правцу његове политике и његових погледа.

О Бомбардовању 1862. године министри, с којима је имао непрекидне конференције, стално су били гости Кнежеви о ручку у Двору. Занимљиво је како је описао једну сцену у Двору, из тога времена, један од министра његових. Кнез Михаило прича он, тражио је од конференције Амбасадора у Цариграду: да се Турци иселе из Србије и да напусте градове. Али су се томе противиле поглавито Аустрија и Енглеска. Сазнавши да Кнез Михаило намерава одбити сваку другу одлуку конференције и да се журно припрема за рат, лорд Палмерстон упути свога амбасадора у Цариграду, Булвера, да дође у Београд и енергично настане приклонити кнеза Михаила да прими одлуке конференције. Одлуке су биле: да се Турци иселе из вароши, да се известан простор око београдског града огласи за рејон градски, да се све зграде у том рејону и српске и турске поруше и по процени исплате, да градови у Београду, Шапцу, Смедереву и Адакалу остану и даље у турским рукама а Соко и Ужице да се поруше.

Аудијенција Булверова код Кнеза Михаила трајала је од 10 сахати пре подне до два сахата после подне и било је врло оштрих објашњења. Министри су чекали код Кнегиње Јулије врло узбуђени и забринути. Најпосле у 2 сахата појави се

Кнез јако суморан, љут и чисто зелен у лицу. Улазећи рече само: „данас одоцнисмо“ и за све време ручка не проговори ни речи. Тек после ручка исприча им цео разговор са Булвером. На овога велико наваљивање и поверљиво обећање да ће се градови ипак у скором времену предати Србији. Кнез Михаило имајући нарочито на уму, да земља још није спремна улазити у рат, пристао је на закључке конференције. „Али“, додао је Кнез министрима, „овако остати не може. Ми за сада пристајемо јер смо неспремни, али ја ћу турски јарам стрести и тога ради жртвоваћу цело своје имање кад затреба“.

Кнез Михаило имао је својих пријатеља и пријатеља свога дома, али није никад марио за оне, који су се, особито из личних рачуна, истицали као затуцани Обреновићевци. У истини ни ови нису много марили за њега, јер им та њихова претерана династичност није много помагала да му се додворе како би дошли до власти и њиме овладили. Он је имао нарочите појмове о личном карактеру, моралу и службеној исправности. Он је на прилику, увек остао хладан према Ранка Алимпићу, који се као официр, при промени 1858. године, умешао у светину, скинуо кокарде с капе, и бацио је у прашину, и ако још не разрешен заклетве Кнезу Александру Карађорђевићу.

Никад, за све време своје владе, Кнез Михаило није напустио своје потпуно коректно држање и обзире пажње и каваљерства према породици Карађорђевића. Он је увек с највећим поштовањем помињао име Карађорђево и признавао велике заслуге његове. Он се једино бунио против оних, који су уздизали Карађорђа а умањивали заслуге Милошеве. Родитеље Кнегиње Персиде, војводу Јеврема Ненадовића и његову стару госпођу примао је и предусретао с највећом пажњом и поштовањем. И као што је за време своје прве владе имао за ађутанта доцнијега Кнеза Александра Карађорђевића, тако му је за време друге владе био ађутант рођени брат Кнегиње Персиде, капетан Младен Ненадовић. Пок. Др. Никола Крстић, начелник полиц. одељења, бавећи се по извесном државном послу у Бечу, пише отуд своме министру Николи Христићу 13. априла 1865., како је један од барона Николића, сестрића Кнеза Михаила, распитивао за кћер Кнеза Александра, Јелену, али како је Кнез Александар одговорио, да ће кћер своју удати само у Србију и да је никоме не да ван Србије. Одиста, она се доцније удала за пок. Ђоку Симића, али ускоро умрла у Швајцарској на путу. Симић је желео пренети је и сахранити у својој породичној гробници у Београду. Извештен о томе Кнез Михаило, који се налазио у Паризу, одговорио је не само да се томе никакве сметње не чине, него још наредио, да се покојници укажу при погребу почасти које припадају кнежевској кћери. Одиста погребу су присуствовали не само сви министри и великодостојници државни, него и сам први ађутант, прковник Драгутин Жабарац, као заступник Кнеза Михаила.

Кнез Михаило врло је волео позориште, ишао тамо врло често. Али увек заузет тешком бригом око важних државних послова, он је желео да се у позоришту забави и разгали. С тога је он, по репертоару који му је поднешен, увек бирао шаљиве комаде.

Представе су даване у дворани „Српске Круне“, садашње Општине, а доцније у Сушићевој дворани, у Космајској улици, садањој Синагоги. Ни у једној од тих дворана није било ложа и кад Кнез иде у позориште, донесу се и испред свију седишта наместе канабе и две фотеље за Кнеза и његову најближу родбину. Иза њих постави се ред столица за министре, који су у позориште одлазили кад и Кнез тамо иде.

Још пред јесен 1867. године, полиција је имала неких, још тамних и нејасних достава о завери која се снује против живота Кнежева. С тога је она, трудећи се да уђе у траг завери, предузела све могућне мере опрезности за личну сигурност Кнежеву. Али су се све те мере разбиле о отпор самога Кнеза. Он није веровао да ће се наћи српска рука која би се дигла на њега. С тога је категорички наредио министру унутрашњих дела, да с места уклони жандарме, који су се налазили тамо, где би он дошао на шетњу. И кад је министар на место униформисаних, упутио преобучене жандарме с изречном наредбом, да се крију и склањају како их Кнез не би опазио, Кнез, који их је ипак приметио, изјави министру врло љутито, како он није апсеник, који је осуђен да живи под присмотром и да се више неће мићи из куће, ако још једанпут опази агенте полицијске.

Једне вечери, новембра 1867., Кнез дође у позориште. Њему иза леђа седео је министар Христић. Давао се „Карло XII. на Острву Ритену“. У томе комаду има градоначелник који вечито и свуда види неке завере против Краља. У једној појави Краљ пита градоначелника и запита шта има ново у његовој вароши. И кад му градоначелник, кога је на врло забаван начин играо пок. Мита Коларовић, одговори: „страшна, ужасна завера против Вашег најнеприкосновенијег Величанства“, Кнез се грохотом насмеја, окрете министру и махну главом према позорници, као да би хтео рећи: ето вам ваших завера. Христић, који се и сам дотле слатко смејао, намршти се, протрља обрве и зловољно слеже раменима.

Шест месеци после ове представе, Кнез је погинуо у Кошутњаку.

(Свршиће се.)

Штампарија Браћа Чендеш, Темишоара. 8495б